

Andreea DUMITRU

Va urma... în Rahova-Uranus

Sunt câteva stagioni bune de când se vorbește despre „dramaturgia cotidianului” și despre proiectele inspirate de acest concept. **Ofensiva generozității**, „organizație neguvernamentală de artă comunitară și implicare socială”, poate figura printre cele mai temerare dintre ele. Este, poate, pentru prima dată la noi când practica teatrală se delimitează complet de instituția producătoare sau gazdă (fie ea bugetară sau privată)*, lansându-se pe calea experimentului, într-un proces îndelungat de documentare și creație, la capătul căruia nu se află acel public (mai mult sau mai puțin avizat) în măsură să valideze sau nu calitatea produsului cultural, ci un destinatar privilegiat, în același timp, subiect al cercetării, sursă de inspirație și actor/coparticipant.

Pentru cei șapte inițiatori – Bogdan Georgescu, Vera Ion, Maria Drăghici, David Schwartz, Miruna Dinu, Ioana Păun și Irina Gâdiuță – *Ofensiva generozității* este, înainte de toate, un nou angajament artistic asumat de tangaProject, grupul format de câțiva studenți-regizori în 2005, în cadrul UNATC, după modelul și în succesiunea dramAcum.

Potrivit declarațiilor de intenție, O2G „introduce în România conceptul de artă comunitară”, urmărind „transformarea oamenilor dintr-o comunitate în participanți activi la toate nivelurile procesului creativ”. La prima vedere, pretenția lor de pionierat pare nejustificată. „Realitatea ca sursă” este unul dintre primele sloganuri care au dat identitate grupului dramAcum, slogan concretizat, de altfel, în două acțiuni devenite spectacole-lectură pe scena Teatrului ACT, în același an 2005: experimentul „Glina” și experimentul „Gamblerii”.

Strada, ca sursă directă a limbajului dramaturgic și scenic promovat de generația lor, *mediile* (preponderent, dar nu exclusiv) *urbane* sau, mai bine zis, diversele comunități explorate cu mijloacele teatrului documentar, au fost prezentate ulterior ca temă a unui alt proiect dramAcum („București, orașele mele”, anunțat în primăvara lui 2007 și aflat, probabil, la ora actuală, în desfășurare), dar și ca pilon al activităților derulate de Asociația pentru educație creativă PERSONA la Teatrul Desant ori de Tabăra de Dramaturgie a cotidianului, inițiată și organizată de Asociația ArtReSearch din Cluj.

La originea tuturor acestor demersuri s-a aflat dorința tinerilor creatori de teatru de a provoca „un dialog real artiști–comunitate”, cu alte cuvinte, un dialog „nemediat printr-un produs deja finit” (Radu Apostol). Sunt idei pe care tangaProject le preia și le dezvoltă în proiecte „de regenerare urbană și culturală” adresate în primul rând comunităților vizate, fără a exclude, firește, beneficiile pe care acest plonjeu în cotidian le poate aduce scenei de teatru.

Încă de acum un an, *Ofensiva generozității* și-a concentrat atenția asupra zonei Rahova-Uranus, descrisă ca „un cartier mixt din punct de vedere etnic, situat în centrul Bucureștiului”, în care „condițiile socio-economice ale locuitorilor romi și români sunt foarte grele”. Primul contact cu realitățile dure din Rahova-Uranus a avut loc grație proiectului „Harta sensibilă”, unul dintre cele trei finanțate de Centrul Internațional de Artă Contemporană (CIAC) în cadrul programului „Regăsește-ți

identitatea!". Regizorii Bogdan Georgescu și Irina Gâdiuță, artiștii vizuali Maria Drăghici și Gabriela Albu au realizat atunci o arhivă digitală despre oamenii din zonă, au identificat un parc părăsit și l-au transformat într-un spațiu de dezbatere (pe teme de interes acut ale locuitorilor: demolările și evacuările, dezinteresul autorităților), mai mult, au inițiat și un atelier de dramaturgie. În urma concursului, cinci dramaturgi (Paul Duncă, Selma Dragoș, Radu Răileanu, Andrei Ioniță și Ioana Blănaru) au lucrat cu Bogdan Georgescu la tot atâtea piese scurte inspirate din „cazurile” descoperite și investigate pe teren. Rezultatul s-a numit *Rahovanonstop*, un spectacol realizat în interval de 24 de ore de către Vera Ion, Bogdan Georgescu, Miruna Dinu, David Schwartz și Ioana Păun.

Pe urmele acestui precedent de *mapping urban* cu instrumente teatrale s-a născut proiectul de intervenție socială „Construiește-ți comunitatea!", prezentat public sub sigla *Ofensiva generozității* între 27 și 30 septembrie 2007.

Cu profilul lui social nedefinibil, cu o seamă de cartiere în care tensiunile sociale sunt gata să dea în clocot din pricina unei pene de curent, cu deșerturile lui culturale, cu absența cronică de civism care îi alterează parfumul istoric, cu infrastructura lui fragilă, care poate transforma orice construcție pe termen lung într-o adevărată capcană, Bucureștiul oferă, la prima vedere, material ideal pentru intervenții de teatru documentar și/sau comunitar. În mod paradoxal, însă, acest material e aproape absent din oferta artistică a ultimilor ani (puținele demersuri citabile sunt lipsite de susținere financiară serioasă, datorându-se unor grupuri independente de oameni de teatru, fotografi sau artiști vizuali).

Într-un context atât de puțin încurajator, ideea tinerilor artiști din *Ofensiva generozității* de a lucra exclusiv într-o zonă nevralgică a orașului, trăgând alături de ei parteneri și voluntari din afara sistemului teatral, adaptând din mers proiectul

la realitățile străzii, inventând la fața locului instrumente și strategii potrivite situațiilor întâlnite, dar mai ales rezistând tentației de a grefa spectacolul – născut la capătul acestui drum – pe scena unei instituții profesioniste, mi se pare remarcabilă și cu adevărat... altruistă.

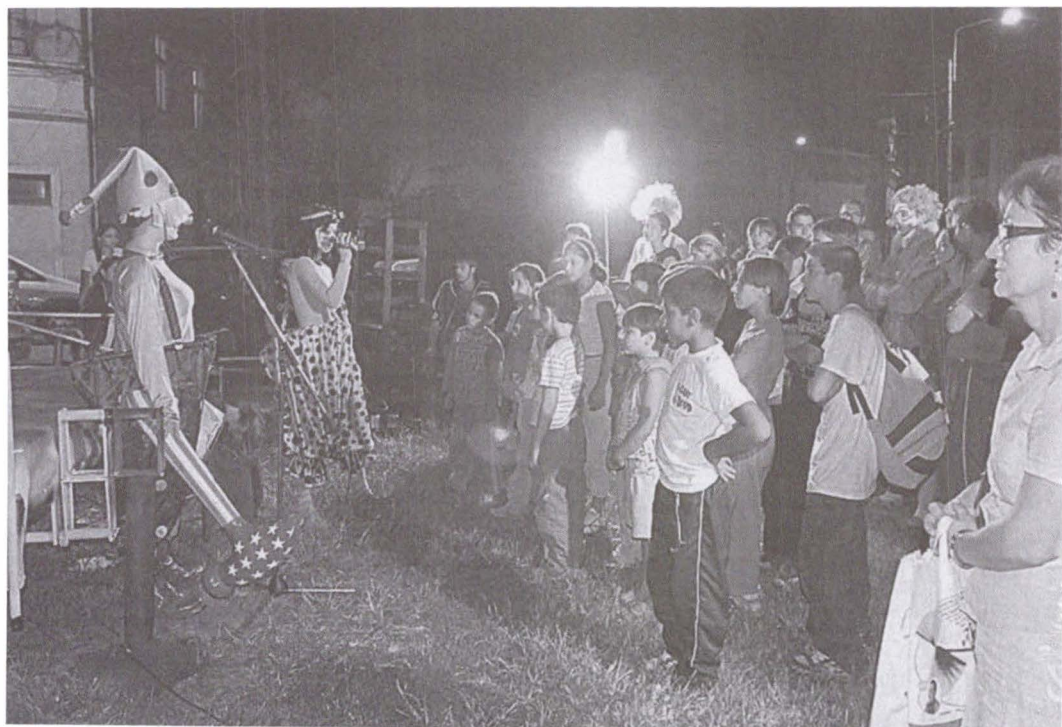
Aici, mai exact, la intersecția Căii Rahova cu strada Sabinelor, O2G a identificat un „decor” *sui-generis* pentru proiectul său teatral. Micul scuar (numit, simbolic, „Va urma”), investit cu rolul de scenă, este amplasat în centrul unui adevărat *no man's land*, în care se întâlnesc, suprealist, edificiile groaie proiectate cândva să facă parte din „Centrul Civic”, construcții industriale abandonate, urmând a fi reconvertite de noii proprietari și imobile interbelice aflate într-un stadiu avansat de ruină. Descoperirea unui asemenea loc (a cărui identitate rămâne strict legată de actul artistic care l-a scos din anonim pentru câteva seri) a implicat, probabil, un dificil proces de scanare, identificare și inventariere a spațiilor cu potențial teatral din zona Rahova-Uranus (căutări similare a întreprins nu cu mult timp în urmă și dramAcum, pentru proiectul nerealizat intitulat „Trafic greu”, care viza crearea unui centru multifuncțional și multidisciplinar prin reconversia unui spațiu industrial dezafectat).

O astfel de configurație urbană, neverosimilă și, în același timp, reprezentativă pentru un moment din istoria irepetabilă a orașului, merită, cred, a fi conservată în memoria noastră culturală. Fie și pentru faptul că ea trădează confuzia pe care proiectele și tentativele de sistematizare (destabilizare) ale capitalei, întreprinse în și după comunism, au instaurat-o în harta noastră fizică, mentală, simbolică. Odată ajuns în parcul „Va urma”, îți dai seama cât de vagi și irelevante sunt astăzi pentru locuitorii Bucureștiului noțiuni precum cele de „centru” și „periferie”, fără de care n-ar putea fi imaginată viața unei metropole. Căci aici, în margine de oraș, tranziția

pare să fie fără sfârșit, iar lucrurile – condamnate să nu se așeze prea curând în tiparele normalității.

Despre bolile societății actuale, despre lumea periferiilor noastre culturale și economice, despre problemele concrete ale oamenilor simpli, marginalizați, dezinformați și dezorientați, despre cazuri reale și situații de criză, dar și despre luciditate, pragmatism și speranță a fost vorba și în cele cinci secvențe de teatru scrise și puse în scenă, cu concursul subiecților, de către tinerii artiști din *Ofensiva generozității*.

30 septembrie 2007. Sfârșit de săptămână și o seară de toamnă perfectă. În parcul „Va urma”, spectatorii se adună fără grabă, fără presiunea orei exacte și a biletului de intrare. Atmosfera e relaxată, prietenoasă. Ceea ce-ți atrage atenția de la bun început nu e sărăcia elementelor teatrale, cvasiinexistente (fiecare suprafață de joc va fi amenajată și apoi „demontată” pe nesimțite, pe măsură ce atenția publicului va fi captată de o altă secvență, aflată în plină desfășurare într-o altă zonă a parcului), ci contextul spațial atât de neobișnuit al reprezentației la care ai fost invitat. Printre spectatori se amestecă și câțiva „localnici”, parte a comunității de romi din zonă, care privesc forfota din parc cu un aer îngăduitor, deși nu par nici acum prea convingși de „seriozitatea” sau utilitatea demersului. Pentru cei mai mulți dintre ei, „artiștii” și mulțimea de gură-cască pe care aceștia o atrag au devenit deja parte din peisaj, prin urmare, nu le mai rezervă prea multă atenție. Bărbații, în treninguri ponosite, joacă table la mesele scoase în fața casei, înconjurați de numeroși susținători. Femeile și copiii par mult mai interesați de spectacol, deși dovedesc un spirit critic în mod evident exersat de la o seară la alta. Secvența lor favorită pare cea scrisă de Mihaela Michailov și regizată de David Schwartz, în scenografia foarte atentă la detalii a Mariei Pitea. Nu-i de mirare: episodul se numește *Afară!* și face trimitere directă la condiția lor de ocupanți abuzivi ai unei case naționalizate retrocedate, amenințați din când în când cu evacuarea calabalăcului direct în stradă. E ciudat să-i vezi, încă de la începutul secvenței, instalați deja pe băncile de lemn, ocupând cele mai bune poziții, urmărind cu relaxare acțiunea, de parcă nu despre ei ar vorba în scenă. Se amuză ca toți ceilalți spectatori atunci când actorii se străduiesc să le reproducă tonalitățile și gestică stridentă. Rămâi cu senzația că așiți la un joc de oglinzi inocent, fără consecințe directe în viața reală. Totul culminează însă cu o scenă à la Kusturica, atunci când canişul din poala unei țigănci începe să latre violent la actori, reacționând la scandalul pe care evacuații din piesă îl fac pentru a-i intimida pe adevăratul proprietar și pe avocata veniți să-i alunge din „casa lor”. Hărmălaia îi smulge din scaun până și pe taciturnii jucători de table din fundal, care sporesc pentru câteva clipe numărul spectatorilor. Acesta este, de altfel, și momentul cel mai autentic al serii, în care două lumi (artiștii și comunitatea aflată sub lupa lor) reușesc să interacționeze dincolo de scenariul și efectele scontate ale reprezentației. Niciun alt text nu atinge același nivel de seducție (prin umor și spontaneitate) și nu găsește mijloacele teatrale adecvate pentru a convinge audiența de gravitatea situațiilor care l-au inspirat. Povestea episodului *Fapte* e localizată într-un centru de reeducare a minorilor, dar scenariul pare extrem de firav și nici regia Verei Ion nu reușește să-i insuflă mai multă coerență, în timp ce *Plasă*, scris de Paul Duncă și regizat de Ioana Păun, ironizează ceva mai mult decât permit premisele proiectului situația unor pensionari pentru care reclama („mesh”-ul) afișat pe blocul în care locuiesc e o șansă de a-și păcăli pe termen scurt traiul mizer. Totuși, demne

de menționat, pentru firescul cu care reușesc să creeze o stare (cea de neputință resemnată, atât de periculos înrudită cu indiferența), pe fundalul unei situații de criză reală (lipsa acută de sânge dintr-un centru de transfuzii bucureștean), mi se par și contribuțiile Anei-Maria Costea (dramaturg), Mirunei Dinu (regizor), Sânzianei Nicola și Andreei Eșanu (actrițe), din secvența *Codroșu*. Ceva din atmosfera creată aici (cu ajutorul scenografiei eficiente a lui Andrei Dinu) anticipează nenumărate finaluri precum cel al celebrului *domn Lăzărescu*. Rezultatul e cu atât mai interesant cu cât întreaga secvență are loc în deschiderea spectacolului, la lumina zilei, fără niciun artificiu teatral, într-un spațiu incomod și aproape gătit de proximitatea publicului. Impresia de material nefinisat, de lucru la vedere, în timp real, și finalul poveștilor, de fiecare dată deschis, constituie însă unul dintre atuurile proiectului, care testează teatralitatea în condițiile dure ale străzii: ilustrația sonoră e asigurată de radiocasetofoanele mașinilor parcate în apropiere (mașini aparținând chiar artiștilor), sursele de lumină nu îngăduie efecte de ecleraj, acustica depinde strict de înzestrarea vocală a actorilor și de... atenția spectatorilor. Singura concesie făcută teatrului mi se pare prezența clovnilor (o strategie împrumutată, firesc, din teatrul de stradă). Ei marchează sonor încheierea unei secvențe, animă atmosfera între „acte” și dirijează publicul de la un spațiu de joc la celălalt. Clovni se află însă ca personaje și în centrul ultimului episod, construit de regizorul Bogdan Georgescu după modelul *speaker's corners*, ca o ședință publică televizată în care urmează a fi dezbătută *Legea privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale*. Momentul mizează pe jocul interactiv, dar își ratează ținta din pricina tonului agresiv, de-a dreptul iritant, adoptat în intervențiile sale la microfon de „clovna” Uranus, animatoarea acestui episod. Spectacolul se încheie târziu în noapte, cu un public evident mai puțin numeros, mulți preferând probabil să reflecteze pe cont propriu asupra problemelor prezentate decât să se lase antrenati în alte dezbateri cu perspective incerte.

„Construiește-ți comunitatea!” nu se oprește însă aici. Proiectul include și alte acțiuni care urmăresc facilitarea accesului la cultură al persoanelor defavorizate și susțin, totodată, ideea înființării unui Centru Comunitar Alternativ în zona Rahova-Uranus (printre ele se numără deja Atelierul de Educație Creativă de care au beneficiat douăzeci de copii, desfășurat timp de cinci luni de echipa Biluna, parte a O2G). Toate dovedesc că *Ofensiva generozității* înțelege să fie – mai mult decât orice altceva – *(team)work in progress*. Există, pe blogul O2G, chiar un jurnal la zi al activităților sale, dar și o monitorizare a evoluției situațiilor pe care ei le-au investigat și semnalat (a se vedea, de pildă, cazul familiei Pelin, deja scoasă în stradă).

Înainte chiar de a deveni o operațiune cu impact public, bine mediatizată, care și-a atras în cele din urmă, fie și la modul declarativ, sprijinul autorităților locale, O2G își dorește să ofere unor comunități cu dificultăți de integrare în societate experiențe artistice accesibile, prietenoase și oneste, care să ajute treptat la transformarea unei zone cu reputație proastă într-un cămin ceva mai suportabil și mai primitiv. Vă puteți imagina Rahova peste câțiva ani, metamorfozată într-un adevărat „satelit” al culturii noastre urbane hipercentralizate? Celor sceptici, *Ofensiva generozității* le-ar putea răspunde: așteptați să vedeți ce... *va urma*.

*Finanțatorul O2G este Administrația Fondului Cultural Național (AFCN), iar printre sponsori și parteneri nu se regăsește nicio instituție de spectacol.